

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS IR ANTANAS KULAKAUSKAS APIE CARŲ VALDŽIOS TAUTINĖS POLITIKOS LIETUVOJE POBŪDĮ

Laikotarpis, kai Lietuva buvo Rusijos imperijos sudėtyje, Lietuvos istoriografijoje ir lietuvių tautinėje savimonėje traktuojamas kaip vietinių gyventojų kryptingo rusinimo laikai. Rusinimas savo ruožtu suprantamas kaip siekimas Lietuvos gyventojus paversti žmonėmis, kalbančiais rusiškai, išpažįstančiais stačiatikių (pravoslavų) tikėjimą, Lietuvą laikančiais neatskiriama Rusijos dalimi, o Rusiją - savo tėvyne. Žinoma, tai supaprastinta, vulgari ir istorinės tiesos neatitinkanti samprata. [...]

Neabejotina, kad carizmo politiką, tiek vidaus, tiek užsienio, pirmiausia lėmė, bent jau nuo Petro I laikų, Rusijos didžiavalstybiniai, imperiniai interesai, t.y. siekimas sustiprinti Rusijos galią ir įtaką pasaulyje, ypač kaimynams, plėsti imperijos ribas. Tiesą sakant, tokia politika nebuvo išskirtinė Rusijos ypatybė. Didžiavalstybinių, imperinių tikslų vienaip ar kitaip siekė visos valstybės, kurios tik pajėgė tai daryti. [...] didžiavalstybiniai interesai naujai prijungtose žemėse tapo vidaus tautinės politikos sudėtine dalimi. [...]

Tad rusifikacijos, ypač suprantant ją etnokultūriniu aspektu, negalime laikyti neišvengiamu carizmo tautinės politikos principu. 1809 metais prie Rusijos prijungta Suomija gavo Didžiosios Kunigaikštijos statusą ir naudojosi plačia politine autonomija. Tokį pat statusą (juridine, o ne pavadinimo prasme) nuo 1815 iki 1831 metų Rusijos imperijoje turėjo Lenkijos Karalystė. Vadinamosios Pabaltijo (Ostžėjiškos) gubernijos (kraštas), susidedančios iš etninių latvių (be Latgalos) bei estų žemių, ilgą laiką turėjo kultūrinę ar kultūrinę-politinę autonomiją. Iš esmės tokios pat politikos Aleksandras I laikėsi ir „nuo Lenkijos prijungtose gubernijose“, t.y. buvusiose LDK žemėse, Latgaloje bei Dešiniakrantėje Ukrainoje. O 1811 metais net buvo svarstomas autonominės LDK sukūrimo Rusijos imperijos valdžioje klausimas. Be to, etnokultūrinė rusifikacija ne visuose prisijungtuose kraštuose buvo vykdoma tokiais pat mastais ir metodais.

Žodžiu, kalbėdami apie rusifikaciją kaip apie svarbiausią carizmo tautinės politikos prisijungtuose imperijos regionuose ar „pakraščiuose“ principą, kurio laikomasi visur ir visada, privalome suprasti, kad šiuo principu pirmiausia siekta etnopolitinių tikslų. Konkretaus regiono žmonėms tai reiškia, kad juos siekiama paversti lojaliais (jeigu tokie nėra) Rusijos imperijos, Rusijos valdovo valdiniais.